

en de geleerden in dit en andere gewesten uit te lokken om gezamenlijk de belangen van ons vaderland, door de uitbreiding der waarheid, geleerdheid en deugd, met kracht en nadruk te bevorderen." — Eene wet werd ontworpen en de titel aangenomen van *het Genootschap ter bevordering van nuttige kunsten en wetenschappen te Vlissingen*.

Bij ondervinding bleek, dat het getal leden te gering was, om het doel dat men zich voorstelde te bereiken, en in Maart 1768 begon men pogingen aan te wenden om het te versterken. Allengskens gelukte dit, en nu besloot men den 29 November 1768 Z. D. Hoogheid Prins WILLEM V uit te noodigen, het protectoraat te aanvaarden en goedgunstig toe te staan dat hem het Eerste Deel der Verhandelingen werd opgedragen; welk een en ander geschiedde. Den 15 Januarij 1769 werden acht leden tot Directeuren benoemd, welk getal later werd vermeerderd. Voorzitter werd WINCKELMAN, Onder-Voorzitter CHANGUION: Secretarissen TJEENK en BRAKEL, Thesaurier GALLANDAT. Men stelde eenige punten vast, waaronder (bij Art. VI), »dat het Genootschap ieder jaar eene of meer vragen bepalen en aan 't publicq bekend zoude maken, met toezegging van een gouden medaille, geslagen op den stempel van het Genootschap en op den rand hebbende het jaartal en den naam van den schrijver, die de vragen het best zal beantwoord hebben." Jaarlijks (Art. VIII) zou het Genootschap nog twee zilveren penningen uitdeelen aan de inzenders der beste verhandelingen of waarnemingen. Voorts werd een programma uitgevaardigd, waarin de vragen ter beantwoording, voor den eersten Mei 1771 werden voorgesteld. Op het einde van Februarij 1769 gaf men aan de regering van Vlissingen kennis van het oprigten van het Genootschap, aan hetwelk dien ten gevolge bij Resolutie van den Raad dier stad, in d°. 4 Maart 1769, »de Kamer van de Keure en Lands Vierschaer" ten gebruike werd afgestaan: waar dan ook op den 22 Maart 1769 de eerste Vergadering van Directeuren gehouden werd. Bij resolutie van de Staten van Zeeland in d°. 23 Maart 1769, werd de oprigting van het Genootschap goedgekeurd en daaraan vergund, het aangenomen zegel te gebruiken. De bekrachtiging geschiedde echter ten name van het *Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen te Vlissingen*, van welke naamsverandering werd kennis gegeven.

De bijzonderheden hier vermeld, ontleenen wij aan de *Historie* van het Genootschap, vóór het Eerste Deel (1769) van de Werken geplaatst ⁽¹⁾. Het ligt buiten ons bestek, over de verdere lotgevallen daarvan tot op heden uit te weiden ⁽²⁾. Genoeg zij het, nog te vermelden, dat het zich al in den aanvang door bijzondere werkzaamheid onderscheidde, zoodat het zich in 1789 reeds gedrongen voelde, een beredeneerd register als XII^{de} Deel, II^{de} Stuk op de verhandelingen en stukken uit te geven. De tijdsomstandigheden deden echter den ijver verflaauwen. Wel zagen van 1789—1792 nog drie deelen het licht, maar daarop volgde eene langdurige rust. Het eerste deel der *Nieuwe Verhandelingen* verscheen eerst in 1807. Zoo als uit de opdracht aan Koning LODEWIJK blijkt, had men zelfs in 1801 in overweging genomen, de Maatschappij te sloopen. Hiertoe was men echter niet overgegaan, doch wel om haren zetel naar Middelburg over te brengen, waar de meeste Directeuren en Leden met ter woon gevestigd waren. Van tijd tot tijd verschenen nu bundels met de *Nieuwe Verhandelingen* 1807—1835, in 1836 vervangen door de *Nieuwe Werken*: Deel I. 1836—1839, Deel II. 1845, en het *Archief, behelzende vroegere en latere mededeelingen, voornamelijk in betrekking tot Zeeland*.

433. Plaat XXXIX. 1769.

Ontgrondings-passagie-geld te Rotterdam.

Lood: Eenzijdig.

De klimmende Leeuw van Holland, het ligchaam bedekt door het wapen van Oranje-Nassau, tusschen het jaartal 17—69.

⁽¹⁾ Vergelijk *Vaderl. Histor. Vere.*, XXIV. bl. 168; STUART, II. bl. 513; *Ned. Mercurius*, 1769, bl. 135; *Ned. Jaerb.*, 1769, bl. 376—378; 1770, bl. 1221—1242.

⁽²⁾ Zie *Ned. Jaerb.*, 1771, bl. 1137—1142, 1247—1249; 1772, bl. 833—972; 1773, bl. 1110—1114; 1774, bl. 848—50; 1775, bl. 781, 920; 1776, bl. 901—904; 1777, bl. 1005—1009; 1778, bl. 1446—1449; 1779, bl. 802—809; 1780, bl. 693—704; 1781, bl. 1587; 1782, bl. 1239; 1783, bl. 450; 1785, bl. 1605; 1788, bl. 118, 1643; 1789, bl. 1424; 1791, bl. 335; 1794, bl. 687; 1795, bl. 1173.

Om den rand:

ONTGRONDING PASSAGIEGELT ROTTERDAM.

Tusschen de pooten van den leeuw ingeslagen: N(ummer) 604.

434. Plaat XXXIX. (Zonder jaartal.)

Als boven, van Gorinchem.

Lood: Eenzijdig.

De klimmende leeuw van Holland.

Om den rand:

ONTGRONDING GORINCHEM. N(UMMER).

In de *Ordonnantie op de kollekte van het regt der Ontgronding, Uitvoer en Doorvaart vanden Turf, van 2 December 1749*, leest men:

Art. 14: » En om voor te komen alle kwade praktyken zal niemand, wie hy zy, vermogen eenigen turf, *schoon die op de ontgronding of doorvaart aangegeven is*, in schepen, schuiten, karren, wagens, sleden, binnen eenige steden of dorpen, buiten de sluizen hiervoor gemeld, in de Provincie van Holland, hetzy in het Zuider- of Noorder-Kwartier of Westvriesland, mogen brengen, of zal gehouden wezen, alëer hy denzelven turf lost of doet lossen, te gaan by den Kollekteur van den voorz. Impost, of by den Sekretaris van de plaats, waar geen Kollekteur zoude mogen zijn, en aldaar te laten opschryven zijn' regten naam en woonplaats, dewelken hem geven zal een *teeken of lood*, waarby blyken zal, dat hy zich heeft laten opschryven, & zullen geene Tonsters of Vulders, zoo wel in de Steden als ten platten Lande in het werk treden om Turf te tonnen, voor en alëer zy het zelve *lood of teeken* zullen hebben gezien, alles op de boete, enz." — en in de *Ordonnantie op de Konsumtie van den Turf en Kolen*, van 2 Dec. 1749:

» Art. 6. Item &c.

» en zullen geen tonsters of vulsters in eenig werk mogen treden, om turf te tonnen of vulen, voor en alëer zy hetzelfde *lood of teeken* zullen hebben gezien en ontvangen, enz." (1).

435. Plaat XXXIX. 1769.

Vijftigjarig huwelijk van Bartholomeus van den Santheuvel en Gosewina Maria Momber. 31 December 1769.

Voorzijde. Een kind, waarmede, dewijl het ongeveugeld is, vermoedelijk Hymen wordt bedoeld, giet een offerschaal uit over een omkranst altaar, aan het strand geplaatst; regts en links een zeilend schip. Daarboven hangen van een tak de navolgende acht wapens af, zijnde, wanneer men van de linker- naar de rechterhand telt:

1. van REES,	(mannelijk), van keel met drie schuins liggende hoeden, 2 en 1, van zilver.	
2. van SANTHEUVEL,	(vrouwelijk),	} van sinopel met drie konijnen, 2 en 1, van zilver.
3. » »	(vrouwelijk),	
4. » »	(mannelijk),	

(1) Reeds kort na het uitvaardigen der Ordonnantie van 2 December 1749 werden dergelijke penningen als de onder No. 434 en 435 afgebeelde, geslagen. Wij bezitten er twee: de eerste is zeer groot en van lood; aan de eene zijde gestempeld, heeft hij den klimmenden leeuw van Holland tusschen 17—50, en het omschrift: ONTGRONDING DORDRECHT N°. (15). De andere is kleiner (Muntmeter van van Gelder N°. 40), heeft Vz. den klimmenden leeuw tusschen 17—50 N°. (8), Kz.: gekroond wapen en daarboven: DELFT.